

WAT 'ANDEREN DOEN

Uit de regionale historische bladen

Een heet en tegelijkertijd waterig begin dit maal. Het oktobernummer van het tijdschrift van de **Historische Kring Eemnes** (jg.15, nr.3, okt.'93) is geheel gewijd aan brand en de brandweer. Dit omdat de Oudheidkamer van de Kring in de vroegere brandweergarage van Eemnes gevestigd is. Een goed gedocumenteerd themanummer met de brandweer vanaf 1800 en de belangrijkste fikken vanaf 1888.

De Omroeper, historisch tijdschrift voor Naarden, is de enige commerciële periodiek in onze regio. Het jongste nummer (jg.6, nr.4, oktober '93) opent met een stuk over het bruggetje over de zanderijsloot in de Meentweg. Verder in dit nummer een stukje over kinderspelen, de familie J. van Woensel Kooij en over smalspoorbanen op de Hofstede Oud Bussem. De woningnood en armoede na de eerste wereldoorlog waren in Naarden zo groot dat vele onbewoonbaar verklaarde woningen opeens weer "onverklaarbaar bewoond" werden. *De Omroeper* vermeldt met voldoening dat het archief van Stad en Lande na driekwart eeuw weer terug is in de vesting. Het tijdschrift is een uitgave van de Stichting Vijverberg die eigenlijk dezelfde doelstelling heeft als de historische verenigingen in andere plaatsen. Een abonnement kost 20 gulden (in 1993), het telefoonnummer is 02159-46860.

Het septembernummer van de **Historische Kring Loosdrecht** (jg.20, nr.94, sept.'93) is geheel gewijd aan een studie over de Sypekerk en over de grafstenen in die kerk. Van niet minder dan 68 grafstenen zijn de registers nagetrokken zodat het artikel ook een kroniek is van veel Loosdrechtse families.

Het septembernummer van *Kijk op Weesp*, het contactblad van de Historische Kring aldaar (jg.9, nr.1, sept 1993) besteedt aandacht aan bouw-historisch onderzoek. Bij dit onderzoek kijkt men letterlijk achter de gevel van een gebouw en ontdekt men in de bouwconstructie soms delen die de gevel in ouderdom verre over-

treffen. Aanleiding tot dit artikel was de ontdekking van een laat-middeleeuwse constructie achter de voorgevel van het pand Slijkstraat 25-27 daterend uit 1898. Verder geeft het blad aandacht aan de plattegronden van de Nederlandse landmeter en geograaf Jacob van Deventer (ca.1500-1578). De Kring organiseert vele en interessante cursussen.

In 1839 publiceerde E.W. Potgieter *Liefen leed in het Gooi*, korte verhalen afgewisseld met gedichten over het Gooi en de Vechtstreek. De **Historische Kring Blaricum** wijdt in het novembernummer van haar *Medelingenblad* een artikel aan deze verhalen en gedichten (nr.18, nov.'93). Blaricum heeft ook nog andere auteurs bekoord, Carry van Bruggen bijvoorbeeld. In het novembernummer haar schets over een bruiloft in Blaricum die in 1921 voor het eerst gepubliceerd werd in het *Algemeen Handelsblad*. In het blad komen we tenslotte het artikel weer tegen over het archief van de Erfgooiers dat ook in *De Omroeper* staat.

In het tijdschrift van de **Historische Kring Breukelen** treffen we dit maal niet minder dan negen artikelen, een aanvulling op een eerder artikel en een boekbespreking aan (jg.8, nr.3, sept.'93). Het hoofddaccent ligt toch wel op een stuk sociale geschiedenis, namelijk de gezondheidszorg in Breukeleveen. Er is verder genealogie en "petit histoire" in artikelen over organist W.J. van Grondelle, bakker Buts en het geslacht Pechlin. De ook bij ons bekende dr Arie Manten drukt een zwaar stempel op het Breukelense tijdschrift. Door het landschap boven Nieuwer-Ter-Aa op een bepaalde manier te "lezen" denkt hij op het spoor te komen van het verdwenen kasteel Anx-tel. In de meer recente historie van Breukelen heeft het graven van het Merwedekanaal een mijlpaal betekend. Een vervolgartikel over de polderjongens die het kanaal gegraven hebben heeft eindelijk duidelijk gemaakt waar de wat raadselachtige uitdrukking "trouwen over de put-haak" vandaan komt.

AvdS

90 Jaar Centrale Raad voor Hulpbetoon

In december 1903 werd in Hilversum Centrale Raad voor Hulpbetoon en Armeuzorg opgericht. Dat is dus 90 jaar geleden. En de organisatie bestaat en functioneert nog steeds. Zelfs in een tijd waarin sociale wetgeving echte armoede heeft uitgebannen, zijn er mensen die tussen de wal en het schip raken. Die worden ook nu nog door de Raad geholpen. Werk achter de schermen van onze welvaartsstaat derhalve. En misschien is het daarom dat veel mensen niet bekend zijn met het werk dat wordt gedaan.

Het 90-jarig jubileum is voor de Raad aanleiding geweest om enige ruchtbaarheid aan haar bestaan te geven. Rob Goossens, bestuurslid van de Centrale Raad, schreef een artikel dat werd toegestuurd aan de donateurs van de vereniging, maar dat ook voor geïnteresseerden

verkrijgbaar is. Uit dat artikel blijkt dat de oprichters in 1903 voor ogen stond een soort overkoepelend orgaan te vormen voor de toen bestaande armeuzorg. Men stelde zich voor na gedegen onderzoek (ook bij de al bestaande instanties) hulp te bieden aan mensen ongeacht hun gezindte. De arbesturen van de verschillende kerkgenootschappen, het Burgerlijk Armbestuur en de vereniging voor Warme Spijs-Uitdeling en die van Werkverschaffing sloten zich bij de Raad aan.

Dat gedegen onderzoek werd kennelijk wel eens te letterlijk opgenomen. In een leidraad die later werd uitgegeven stond een aanbeveling aan de huisbezoeker om zich van onnodige en overdreven inmenging in de zaken van het huisgezin te onthouden.

Centrale Raad voor Hulpbetoon en Armeuzorg.

Kantoor Kerkbrink 10.

Goedgek. bij K. B. van 12 Dec. 1903 No. 49.

De Vereeniging bedoelt centralisatie te verkrijgen van en samenwerking te bevorderen tusschen te Hilversum bestaande en op te richten arbesturen, vereenigingen, genootschappen of instellingen, welke zich met hulpbetoon of armeuzorg bezighouden, zoomede alle weldenkenden er toe te brengen geen hulp te verleenen dan na voorafgaand grondig onderzoek.

Zij tracht dat doel te bereiken: door propaganda te maken voor het principe dat geen hulp verleend moet worden dan na grondig onderzoek; door naar hulpzoekenden een zoodanig onderzoek in te stellen; door hen die het waard zijn, zoo mogelijk de noodige hulp te verschaffen.

De volgende instellingen hebben zich aangesloten:

De Diaconie der Gereformeerde Kerk B, het Rooms-Katholiek Parochiaal Armbestuur, het Armbestuur der Oud-Bisschoppelijke Clerezy, het Armbestuur der Nederlandsch Israëlitische Gemeente, de Vereeniging voor Armeuzorg, de Vereeniging voor Werkverschaffing, de Vereeniging tot Warme Spijs-Uitdeling afd Kindervoeding, terwijl zonder zich aan te sluiten, onderstaande instellingen zich bereid verklaard hebben alle inlichtingen die nodig mochten zijn en die zij konden geven, te verschaffen: de Diaconie der Nederduitsch Hervormde Gemeente, de Diaconie der Gereformeerde Kerk A, de Vereeniging tot Evangelisatie en het Burgerlijk Armbestuur.

Fragment ontleend aan het adresboek Hilversum 1904/1905 met de doelstelling van de Centrale Raad voor Hulpbetoon en Armeuzorg.

Het eerste kantoor van de Centrale Raad werd in 1903 ondergebracht in het voormalige gebouw van de Openbare school aan de Kerkbrink, achter het Oude Raadhuis. In dat gebouw was op dat moment verder een deel van de gemeentelijke diensten gehuisvest. Het werd in 1933 afgebroken. (foto: Goois Museum)

De hulp kon velerlei vorm hebben. Behalve geldelijke ondersteuning verschaften men kleding, bedden en beddegoed, verzorgde men hulp in de huishouding of zorgde men voor het voltooien van de opvoeding van de kinderen door ze in pleeggezinnen of in een gesticht te plaatsen. Er vond enige werkverschaffing plaats. Vrouwen konden een naaimachine huren waarmee ze tegen beloning kleding voor "behoefteigen" konden vermaken. En, heel modern voor die tijd: er werd een crèche voor kinderen van werkende vrouwen opgericht!

Geld werd ontvangen van leden die minimaal f 100 per jaar bijdroegen. Onder dat bedrag was men begunstiger.

Uit de verslagen van de begintijd blijkt, dat de vereniging nog al eens moest opboksen tegen opvattingen bij zowel het Burgerlijk Armbestuur als bij de burgerij. De arme werd vaak afgeschilderd als een lastpost waar men met weinig kosten zo spoedig mogelijk van af wilde zijn.

In het begin was het depot van de Raad gevestigd aan de Kerkbrink 10. In 1909 werd het pand Schoutenstraat 4 gekocht en betrokken. Een hele uitgave maar een goede investering. Dat

bleek in 1927, toen dit pand werd ingeruild voor een woning met kantoor aan het deel van de Vondellaan dat nu Valkenhoflaan heet. Dit pand werd in de jaren '80 verkocht en de opbrengst werd toegevoegd aan het verenigingskapitaal.

Al voor de oorlog werd het werk voor de "stille armen" een begrip. In de oorlog kon met name in de hongerwinter belangrijke hulpverlening plaatsvinden. Vooral de betrokkenheid bij de inter-kerkelijke actie "Neemt een kind aan tafel" heeft goed gewerkt.

Na de oorlog is het welzijnswerk in ons land sterk veranderd. Sociale wetgeving voorkomt nu extreme armoede. Door het in werking treden van de Algemene Bijstandswet is het werk van de Centrale Raad een aanvullende zorg geworden. Maar het blijft nodig, want schrijnende gevallen komen nog steeds voor.

JEL

Een wat uitgebreider artikel over de Centrale Raad werd geschreven door Rob Goossens en kan worden opgevraagd bij de: Vereniging Centrale Raad voor Hulpbehoefte, Jan van der Heijdenstraat 136, 1221 EM Hilversum, tel. 035-859578. Bijdrage minimaal f 5,-. Een grotere bijdrage komt ten goede aan het werk van de Centrale Raad: bankrekeningnummer 44.92.25.208.

Het palet van Dudok

Het Goois Museum viert het eerste lustrum met een bijzondere expositie.

Tekeningen en foto's geven een beeld van kleurtoepassingen uit de architectuur in Hilversum door Willem Dudok en zo'n 35 objecten tonen zijn opvattingen over vormgeving binnen het interieur. De bescheiden ruimte van het museum leent zich bij uitstek om dit unieke aspect uit het oeuvre van Dudok te tonen, een aspect dat bovendien tot op heden onderbelicht is.

In de periode tussen de twee wereldoorlogen geeft Willem Marinus Dudok (1884-1974) vorm aan "zijn" Hilversum. Hij bekleedde de functie van directeur Publieke Werken van 1915 tot 1928 en daarna die van gemeente-architect tot aan zijn pensionering in 1950. Zijn totale werk omvat ongeveer 235 projecten, waarvan ruim een derde is gerealiseerd in Hilversum. Voor zijn oeuvre is Dudok meerdere malen onderscheiden. De internationale belangstelling voor zijn werk neemt nog steeds toe. Aan de man, die zo gezichtsbepalend is geweest voor Hilversum wijdt het Goois Museum deze tentoonstelling.

Centraal bij de expositie "Het palet van Dudok" staat het kleurgebruik van de architect. Voor het eerst zijn originele tekeningen en objecten samengebracht, die dit facet uit het werk van Dudok belichten. Dudok paste kleur heel bewust toe, in de detaillering van zijn gebouwen, in meubilair en de aankleding van ruimtes. Zijn palet bestaat uit de kleuren rood, geel, goud en blauw-groen. De expositie toont meubels, zoals de rode "zetel van de beambte", handvervaardigde stoelen en fauteuils, tafels en kleinere objecten. Ondersteunend hierbij werken de oorspronkelijke onderwerptekeningen in kleur. Schetsboeken, brieven, blauwdrukken, tegels en foto's completeren de tentoonstelling "Het palet van Dudok".

Inlichtingen en beeldmateriaal te verkrijgen bij: Isabel Porto (samensteller tentoonstelling) en Odette Reydon (pr). Tel.: 035-292826.

Willem Marinus Dudok (1884-1971) drukte als directeur Publieke Werken en gemeentearchitect een enorm stempel op het gezicht van Hilversum.

In november 1993 is bij uitgeverij Tirion verschenen het boek "Dudok, stadsbouwmeester van wereldallure", door diverse auteurs. Het boek is gebaseerd op de zeer bijzondere catalogus die bij de tentoonstelling in 1988 in Madrid werd uitgebracht. Zie voor verdere gegevens de rubriek BOEK-BESPREKING in dit nummer van EP. Te koop in de boekhandel en in het Goois Museum.

"HET PALET VAN DUDOK"

1e lustrumtentoonstelling Goois Museum
Periode: 11 december 1993 tot en met 6 maart 1994
Openingstijden: dinsdag tot en met zondag van 12.30 tot 16.00 uur
gesloten op 1e Kerstdag en Nieuwjaarsdag
Goois Museum te Hilversum, Kerkbrink 6, tel.: 035-292826, fax: 035-292515